

Jumalateenistus P, 26.04.20 kell 11.00, *Misericordia Domini*

Lektsioonid: 1Pt 5:1–4; Jh 21:15–19

Jutlus: Jr 23:1–4

Laulud: 330 (1–5); 337B (1–2, 3); 243 (1–2); 430 (1–3)

*Häda karjaseile, kes hukkavad ja pillutavad mu karjamaa lambaid, ütleb Issand! Seepärast ütleb Issand, Iisraeli Jumal, karjaste kohta, kes karjatavad mu rahvast, nõnda: Te olete mu lambad pillutanud ja ära ajanud ega ole vaadanud nende järele. Vaata, ma nuhtlen teid teie pahategude pärast, ütleb Issand. Ja ma ise kogun oma lammaste jäägi kõigist maadest, kuhu ma olen nad ajanud, ja toon nad tagasi nende karjamaale; nad on siis viljakad ja neid saab palju. Ja ma sean neile karjased ning nood karjatavad neid; siis nad enam ei ehmu ega karda, ja ühtegi neist ei jää vajaka, ütleb Issand.*

Tänane prohvet Jeremija sõna viib meid 7. eelkristiku sajandi lõppu ja 6. algusse. Õiglane Juuda kuningas Joosija oli aastal 609 surnud, Juuda kuningriik oli aastal 605 langenud Babüloonia riigi alluvusse ja Juuda kuningriigi valitsejaks said üksteise järel Jooahas, Joojakim, Joojakin ja Sidkija. Kui küsime, kes on siis need karjased, kelle suhtes prohvet nii kriitiline on, võime vastata, et esmalt needsamad neli nimetatud kuningat, kelle kohta on 2Kn-s öeldud, et nad tegid kurja Issanda silmis. Mida see kurja tegemine tähendab? Nende konkreetsete kuningate kohta pole seda täpsustatud, kuid üldiselt jääb mulje, et selleks kuriteoks Issanda vastu on ebajumalajummardamine, teisisõnu, eksimine Moosese 1. käsu vastu: „Sul ei tohi olla muid jumalaid minu palge kõrval!“

Meie ei ela kuningavõimu ajastul, vaid ajastul, mil vähemalt õhtumaal on kombeks demokraatlik riigikord. Keda siis teha vastutavaks Moosese 1. käsu vastu eksimises tänapäeval? Demokraatia nimi ise ütleb, et võim on rahva käes. Järelikult peab ka Jumala silmis õigete tegude tegemise eest vastutama rahvas.

Mida rahvas selleks teha saab? Ta peab valima enda hulgast jumalakartlikud esindusorganid: riigikogu, valitsuse ja presidendi.

Tundub lihtne, ent kui hakkame sellele „teooriale“ tänasest maailmast näiteid otsima, siis satume kohe kimbatusse. Kes on – vähemalt näivad – õhtumaises kultuuris kõige jumalakartlikumate riikidena? Venemaa ja USA! Ja ometi on nende jumalakartlikud valitsejad saanud ja saavad kõige rohkem kriitikat teistelt riikidelt ja rahvastelt, sest nende poliitika tundub ebademokraatlik, agressiivne ja proteksionistlik.

Sellele jumalakartlikkusele vastandavad end demokraatlikumaks pidavad riigid liberaalsed väärtused nagu isikuvabadused, keskkonnahoidlikkus, solidaarsus jne.

Lugesin ajalehe Eesti Kirik 1. aprilli numbrist kõigile eestlastele tuntud ajakirjandusprofessori ja poliitiku Marju Lauristini 80. sünnipäevale pühendatud intervjuust, et lugupeetud arvamusiikarid peab solidaarsust põhinevaks kristlikul ligimesearmastusel. Küllap on selles arvamuses omajagu tõtt. Ent kui küsida, kuidas on liberaalseis solidaarseis ühiskondades lugu Moosese 1. käsu järgimisega, siis on üsna lihtne vastata, et see neid ühiskondades mingiks prioriteediks küll pole.

Võib-olla nimetaks nüüd mõni inimene mu mõttekäiku iganenuks või lausa keskaega kuuluvaks, kuid pole midagi teha – kiriku jaoks on Issand seesama eile, täna ja igavesti ning Ta nõuab inimeselt täna sedasama, mida 2600 aasta eest, mil elas prohvet Jeremija.

Siiski on selle 2600 aasta jooksul midagi üliolulist juhtunud. Nimelt, Jeesus Kristus on surnud ja surnuist üles tõusnud! Ja tema on formuleerinud nn kaksikkäsu, mida kõik kristlased väga hästi tunnevad (Mt 22:37jj): „Armasta Issandat, oma Jumalat kogu oma südamega ja kogu oma hingega ja kogu oma mõistusega! See ongi suurim ja esimene käsk. Teine on selle sarnane: Armasta oma ligimest nagu iseennast!“

Kristus on surnud ja üles tõusnud selleks, et inimesed suudaksid usus Kristuse surma ja ülestõusmisse täita neid mõlemat käsku. Mitte piirduda vaid Jumala austamisega ja unustada ligimesearmastus (nagu demokraadid panevad süüks selle maailma teokraatlikele valitsejatele) või piirduda ligimese armastamisega ja unustada Jumala austamine (nagu teokraadid panevad süüks

demokraatidele). Nõnda on usk Kristusesse teguriks, mille tõttu maailma riigid ja rahvad tõusevad või langevad. Ja tuleb alati paluda, et Issand kingiks meile usklikke rahvaesindajaid!

Kui siirdume tagasi Jeremija sõnade juurde, siis tuleb kuningate kõrval halbade karjastena teiseks välja tuua valeprohvetid. Vanas Iisraelis oli kahte sorti prohveteid: neid, kes kuulutasid õukonnale ja rahvale meelepäraseid asju ning need, kes kuulutasid ehtsat Jumala sõna, mis oli neile nägemuses antud. Esimese sordi prohvetid (ja nende eluajal võib seda määratlust võtta ka väärtusena) olid populaarsed ja ühiskonnas austatud. Teise sordi prohvetid olid aga enamasti ebapopulaarsed ja põlatud (hea näide selle sordi kohta on ju Jeremija ise, kelle elu oli Jumala tõelise tahte kuulutamise tõttu eriliselt kannatusterohke).

Miks aga on VT-s meieni säilinud just nende nn ebapopulaarsete prohvetite kuulutus ja neist „esimese sordi“ prohveteist ei tea me suurt midagi? Vastus on lihtne. Jumala sõna kuulutavate prohvetite kuulutus osutus kümneid aastaid pärast nende surma lihtsalt tõeks ja seepärast sai nende nimi ka suureks. Jumala tõeline sõna muutis nende nime järeltulevate põlvete jaoks suureks.

Ka tänapäeval on meil ju ühiskonnas jõude, kes eelistavad tõele populaarsust. Et mitte võtta vastutust üksikisikult, ütlen kohe, et selline kaldumus on kõigil inimestel, sh minul enesel. Me ei ütle tõde või ei käitu tõe kohaselt, ehkki me teame, kuidas õige on, vaid teeme nii nagu meile mugavam tundub. Et mitte väljuda n-ö mugavustsoonist.

Ehkki ühiskondlikud jõud, mida mainisin, koosnevad samasugustest patustest inimestest nagu meiega, on nad institutsionaliseerunud ja kujundavad niimoodi inimeste hoiakuid.

Üks neist on näiteks massimeedia. Kui kujutleda massimeediat karjasena, siis ei saa küll alati öelda, et lähtutaks tõest. Ma ei mõtle siin faktide täpsust ja kontrollitust, vaid Kristuse kaksikkäsu täitmist. Kui palju hoolib massimeedia Jumala austamisest ja ligimesearmastusest ning kui palju kommertshuvide teenistusse pandud populaarsusest?

Siiski ei saa märkimata jätta, et mõnevõrra hoolitakse ka ligimesest ja austatakse Jumalat. Eriti on selle massimeedia tunnuse välja toonud praegune eriolukord, mil inimeste heaolu on tervishoiuteemade kajastamise tõttu esiplaanil ja Jumala sõna kuulutamiseks pakutakse eetriaega rohkem kui kunagi varem (viitan siin igal pühapäeval ETV 2-s toimuvale palvustele).

Nii et massimeediat päriselt halva karjase tänapäevase vastena käsitlema ei peagi, kasutasin seda vaid käepärase näitena inimestest koosneva ja inimesi mõjutava institutsiooni ohtudest.

Kolmas halbade karjaste näide, keda prohvet Jeremija (või tema kaudu Issand) arvatavasti silmas peab, on preestrid. Niisiis need inimesed, kelle tööks oligi vanas Iisraelis Jumala õige teenimine. Preestrite ülesanne oli Iisraeli usundis algul Jumala otsuste vahendamine teatud liisuheitmise tehnika (uurimi ja tummimi, vt 2Ms 28:15, 30) abil, hiljem lisandus sellele ka ohverdamine. Kuningas Taavet seadis Jeruusalemmas sisse õukonnapreestrite institutsiooni, mis jäi põhimõtteliselt püsima ka kuningas Saalomoni ehitatud templis ja teises templis kuni Jeesuse ajani. Kui üldiselt võrrelda preestriinstitutsiooni prohvetiinstitutsiooniga, siis esimene kujunes pigem traditsioonide kaitsjaks, prohvetlus aga – just iseseisvate prohvetite mõttes – sai aktuaalse Jumala tahte väljendajaks.

Prohvet Jeremija ajal oli seega arusaadav, et tema ja preesterkonna vahel oli konflikt. Preesterkond esindas õukonna ja etableerunud religiooni huvisid, Jeremija aga vahendas rahvale seda karmi ja vahedat Jumala sõna, mida talle nägemuse kaudu anti.

Preesterkonna liiga tihe seotus valitseva võimuga on olnud probleemiks kõigil aegadel. Ehkki preester peaks olema Jumala sõna vahendajaks inimestele, on vaja kedagi, kes teda ülal peaks ja kui see juhtub olema valitsev võim, siis satub preester paratamatult kahe tule vahele: ühelt poolt Jumala Vaim ja teiselt poolt inimlikud hüved, mida võimaldab seotus valitseva võimuga. Küllap seetõttu ongi 19. sajandil sündinud vaba rahvakiriku idee, mis vastandab kiriku ja riigi ning eeldab kirikult teatavat prohvetlikku rolli suhtes riigiga.

Kui nüüd püüda tulla tagasi prohvet Jeremija kirjakohas nimetatud halbade karjaste juurde, siis tuleb alati küsida, kuidas suudavad rahva valitsejad, populaarsust ihkavad prohvetid ja riigi normaalset toimimist kindlustavad preestrid juhtida ehk karjatada rahvast, kelle Jumal on nende hoolde usaldanud.

Jeremija ajal see hästi välja ei tulnud: rahvas kannatas oma valitsejate ning nende tuules tegutsevate

prohvetite ja preestrite tõttu, eelkõige sellepärast, et viimased ei tahtnud kuulata Jumala tõelist tahet, mida vahendasid tõelised prohvetid.

See oht on kõigil aegadel, ka tänapäeval. Kuidas toimida nii, et rahvas oleks juhitud õigesti, nagu hea karjane lambaid juhib – kõndides alati nende taga ja kaitstes neid oma elu hinnaga?

Sellele küsimusele on vastanud Jeesus Jh 10:14j: „Mina olen hea karjane ja tunnen omi ja minu omad tunnevad mind, nõnda nagu Isa tunneb mind ja mina tunnen Isa, ning annan oma elu lammaste eest.“ Ja see tähendab seda, et täiuslikult hea karjane ei saagi olla inimene, vaid üksnes jumalinimene. Inimese südame on rikkunud patt ja varem või hiljem ta hälbib Jumala teedelt.

Oma juhianded aga Jeesuse käsutusse andes võib surelikustki inimesest saada üsna hea karjane, kes suudab oma karjasetööd teha tasakaalukalt, kes pälvib inimeste austuse ja armastuse ning keda jäädakse eeskujuna mäletama põlvkondade kaupa.

Andku siis Issand usku Kristusesse nii ilmalikele kui vaimulikele juhtidele! Innustagem ka meie nii sõnas kui eestpalves oma juhte ja karjaseid kuulama eelkõige Jumala häält!

Aamen.